

Stručni rad

NAVIKE UČENJA PETOŠKOLACA

Alenka Plevnik

OŠ Karla Destovnika – Kajuha, Ljubljana

Sažetak

U ovom istraživačkom projektu svoju pozornost ćemo usmjeriti na ono, što bi učenici mogli učiniti kod kuće, kako bi povećali svoje ocjene i unaprijedili svoje znanje. U radu ćemo potražiti povezanost i odgovor na pitanje, utječu li navike učenja na konačnu ocjenu učenika iz matematike.

Ključne riječi: učenje, navike učenja, matematika, zaključena ocjena

1. Uvod

Učenje je cjeloživotni proces koji nas prati na svakom koraku. Uspješnost učenja ovisi o tome: koje su naše potrebe, motivi, ciljevi, vrijednosti, koje su naše sposobnosti, stilovi učenja, odnosno što je ono što nas pokreće. Ovisi i o našoj upornosti, kao i o našem psihičkom i fizičkom stanju. Ključno je pravilno rasporediti vrijeme i razviti dobre navike učenja.

Dobre navike učenja kod djece uvelike pridonose uspjehu učenika u samom stjecanju i pridobivanju znanja. Razvoj dobrih navika učenja odvija se od najranijeg razdoblja djetetova života. Već u trećem razredu osnovne škole, učenici se upoznaju s dobrim navikama učenja. Moramo steći/imati dobre navike učenja, kako u školi tako i kod kuće.

2. Teoretski dio

2.1. Učenje

Službena i profesionalna definicija učenja glasi: "Učenje je svaka promjena u ponašanju, informacijama, znanju, razumijevanju, stavovima, vještinama ili sposobnostima, koja je trajna i ne može se pripisati tjelesnom rastu ili razvoju naslijeđenih obrazaca ponašanja." [7].

Novak u svom članku piše da je "učenje svjesna, planirana i samostalna aktivnost." [4]. Učimo od samog trenutka kada dođemo na svijet. Želja za znanjem, savladavanjem različitih stvari u životu, urođena je svakome od nas. Dakle, učenje je proces stjecanja znanja koje trebamo razumjeti i znati primijeniti u svakoj novoj situaciji.

Sve što radimo u životu smo stekli učenjem. Marentič Požarnik u svojem djelu navodi, kako svako učenje zahtijeva određenu razinu fiziološke zrelosti ili spremnosti, ali su pritom iznimno važna iskustva: utjecaj okoline koju pojedinac aktivno prima, obrađuje, reagira i mijenja sebe samoga ali i svoju okolinu [2].

2.2. Čimbenici uspješnog učenja

Vid Pečjak u svojoj knjizi Putevi do znanja ističe kako se čimbenici učenja odvijaju u tri procesa. Prvi je usvojiti novu aktivnost, drugi je zadržati učinke aktivnosti, a treći je obnoviti tu samu, već postojeću aktivnost [5].

Barica Marentič Požarnik dijeli čimbenike uspješnog učenja na unutarnje ili one koji se nalaze u samom učeniku, te na vanjske, odnosno one koji se nalaze u njegovoj okolini ili nastaju kod same situacije učenja [2].

Unutarnji čimbenici su fiziološki i psihološki. Fiziološki čimbenici su oni koji proizlaze iz učenikovog fizičkog stanja, zdravlja i dobrobiti. Privremena, ali i trajna stanja organizma također utječu na uspješnost učenja [2].

Psihološki čimbenici učenja, kao što su mentalne sposobnosti, kognitivni stilovi, kognitivna struktura, navike učenja, vještine i metode, omogućuju racionalno i uspješno stjecanje novih znanja, motivacije za učenje i osobno-emocionalne osobitosti, posebice razine opće prilagodbe osobnosti i mentalnog zdravlja [2].

Vanjski čimbenici su fizički, društveni ili socijalni.

Fizički čimbenici su oni koji potječu iz neposrednog okruženja za učenje. Društveni ili socijalni čimbenici su učenikova obitelj, škola sa svojim obrazovnim ciljevima i sadržajem učenja, kvaliteta nastavnih metoda i sredstava, te razina težine, kao i cjelokupna atmosfera te sami međuljudski odnosi [2].

Svaki pojedinac učenju pristupa na drugačiji način. Na naše učenje uvelike utječu navike učenja koje smo stekli.

2.3. Navike učenja

Radne navike u obitelji počinjemo njegovati od malih nogu, na način da uključujemo dijete u različite obiteljske poslove i aktivnosti, te samim upoznavanjem s obavezama. Većinu navika dijete uči promatrajući članove svoje obitelji i okolinu. Na taj način stječe i osjećaj odgovornosti, obaveze, poštovanja, samostalnosti. Ovako stečene navike prate nas cijeli život [7].

Pedagoginja Vanja Lebar ističe da su navike učenja uži pojam od općih radnih navika – ali da sadrže sve one aktivnosti koje olakšavaju proces učenja te mu omogućuju nesmetano i racionalno odvijanje [1].

Navike učenja se razlikuju među ljudima. Isto tako, ovise i o osobnosti osobe, psihološkim čimbenicima, njegovim sposobnostima i mogućnostima te samoj motivaciji za učenje. Učenici različito reagiraju u različitim situacijama učenja. Reakcije se mogu pridobiti kroz vježbu i redoviti rad. Sve to čini učenje lakšim, uspješnijim i bržim za pamćenje. Važno je da učenici unaprijed planiraju vrijeme učenja i da ne uče neposredno prije ocjenjivanja. Učenici koji se uspiju oduprijeti vlastitim užicima su samodisciplinirani, uporni i odgovorni, imaju dobre navike učenja. Takvi će učenici biti uspješniji u stjecanju znanja i primjeni u kasnijim školskim ili životnim situacijama.

Ključne sastavnice navika učenja su: tehnike učenja, metode učenja i radne navike. Tehnike učenja pomažu nam da učimo iz udžbenika. Metode učenja su postupci kojima stječemo znanje. Svaki učenik usavršava i nadograđuje svoje metode učenja te ih prilagođava i zamjenjuje naprednijim. Rad i navike učenja olakšavaju samo učenje [3].

Nabrojimo samo nekoliko dobrih navika učenja koje učenici zapisuju u bilježnicu u trećem razredu osnovne škole koju su odabrali.

Navike učenja u školi:

- pažljivo slušamo objašnjenja,
- sudjelujemo u nastavi,
- pri radu dajemo sve od sebe,
- uredno imamo složene bilježnice i radne bilježnice,
- donosimo i imamo uređen školski pribor...

Navike učenja kod kuće:

- stalno učimo,
- pišemo domaću zadaću,
- provjerimo rješenja zadataka,

- zadatke pišemo na istom mjestu,
- imamo raspored učenja i drugih aktivnosti...

Vrlo je važno i kako učimo. Učenici moraju biti svjesni da i učiti treba naučiti. Upoznavanje sebe samoga, svojih raspoloženja/emocija, njihova kontrola, pozitivne misli, način treniranja pamćenja, načina učenja, otkrivanja interesa, oživljavanja radosti i znatiželje donosi rezultate kao što su uspješnije učenje i lakše rješavanje situacija u svakodnevnom životu. Dobre navike učenja nam uvelike pomažu.

3. Problem istraživanja, ciljevi i hipoteze

3.1. Problem

U današnje vrijeme djeca, ali i njihovi roditelji teže što višim ocjenama iz pojedinih predmeta u školi, iako je općepoznato da to nije jedino mjerilo znanja. U ovom istraživačkom radu tražili smo povezanost i odgovor na pitanje, utječu li navike učenja na konačnu ocjenu učenika iz matematike. Usredotočili smo se samo na navike učenja kod kuće, jer navike učenja u školi stalno prate učitelji. Također, željeli smo saznati postoje li razlike u navikama učenja između učenika koji imaju različite oblike pomoći u učenju te onih kojima takva vrsta pomoći nije potrebna. Svrha istraživanja je istražiti utječu li kod učenika petih razreda u odabranoj osnovnoj školi navike učenja kod kuće na konačnu ocjenu iz matematike.

3.2. Ciljevi

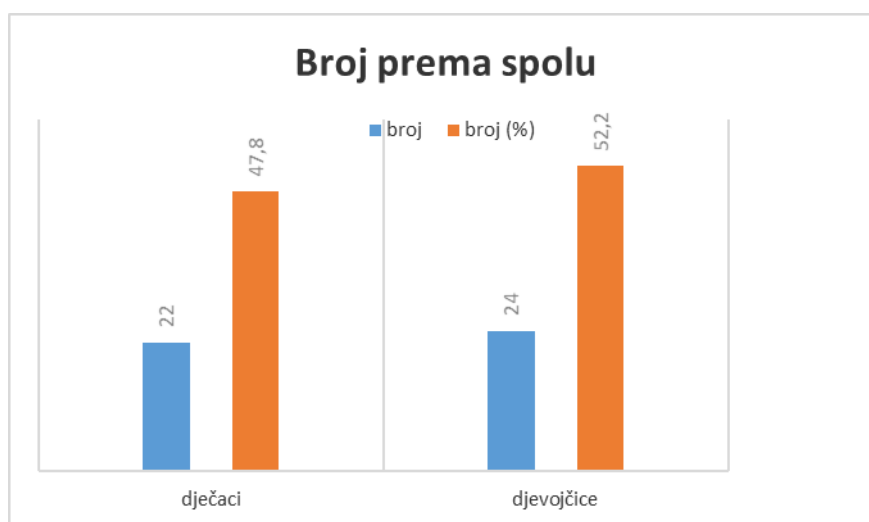
Cilj istraživačkog projekta je utvrditi kako i dali navike učenja utječu na konačnu ocjenu iz matematike i to utvrđivanjem:

- da li stalno uče,
- rade li domaću zadaću,
- provjeravaju li rješenja zadatka,

- imaju li izrađen raspored učenja,
- uče li sami/s kim,
- koje su navike učenja učenika koji imaju pomoć kod učenja.

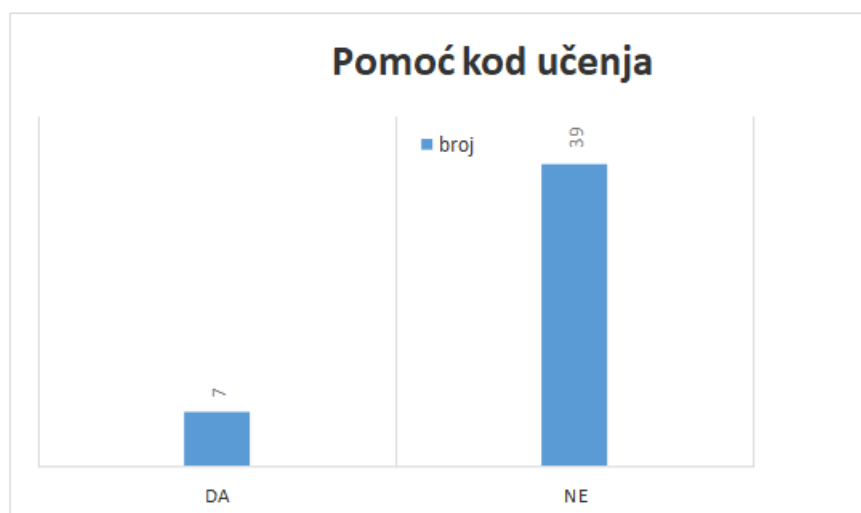
4. Rezultati i interpretacija rezultata

Proces prikupljanja podataka odvijao se tijekom redovnog sata matematike u odabranoj osnovnoj školi u prosincu 2020. Učenici su upoznati sa sadržajem i svrhom ankete. Rješavanje upitnika bilo je anonimno putem online ankete.

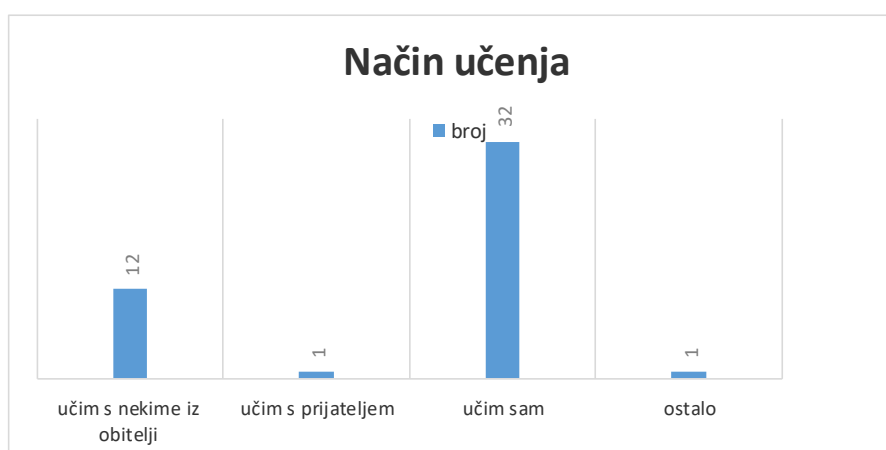
Slika 1: Broj (f) i strukturni postotak uključenih prema spolu

U istraživanju je sudjelovalo 46 učenika odabrane osnovne škole, od kojih su većina (52,2%) bile djevojčice, a ostalo dječaci (48,8%).

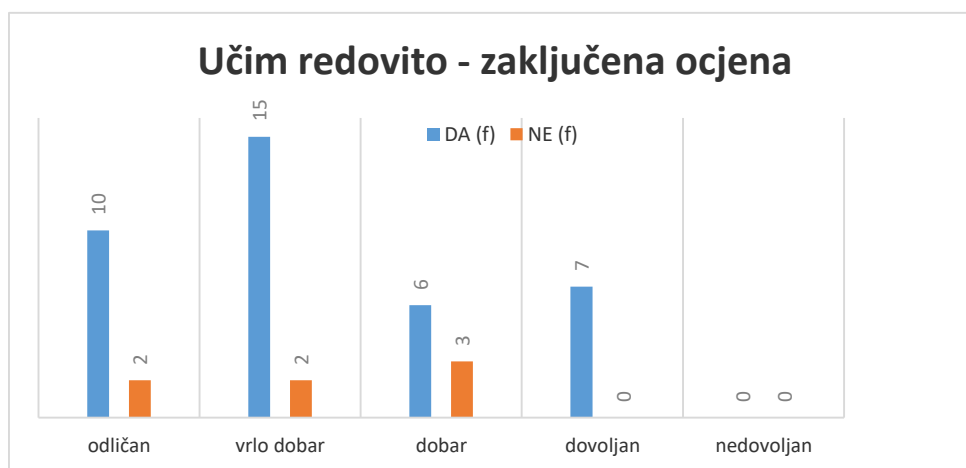
Slika 2: Broj (f) učenika s nekim oblikom pomoći kod učenja

Kao što je vidljivo iz prikazanog dijagrama, većina uključenih učenika nema nikakav oblik pomoći kod učenja (38). Iznenađeni smo činjenicom da je broj djece kojoj je potrebna bilo kakva pomoć kod učenju tako nizak (7), jer prema informacijama nastavnika odabrane škole gotovo polovica učenika odabrane škole pohađa dopunsku nastavu.

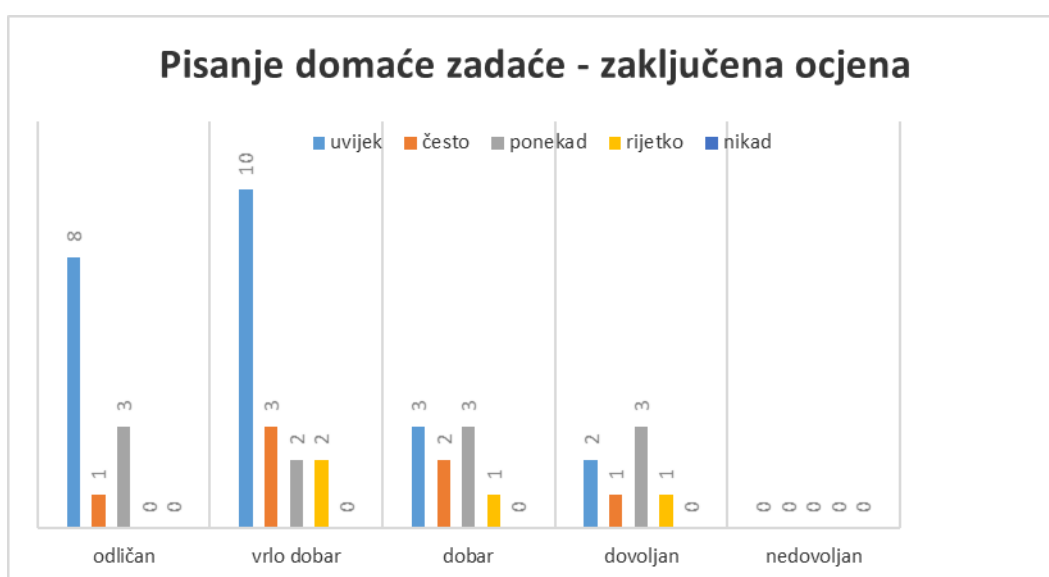
Slika 3: Broj (f) i strukturni postotak (f%) učenika prema načinu učenja

Priloženi dijagram pokazuje da većina učenika (32) uči samostalno, slijede učenici (12) koji uče s nekim iz obitelji, a najmanje učenika (1) uči s prijateljem ili koristi drugi način učenja (1). Učenik koji je odabrao odgovor ostalo je u dodatan opis napisao rođaka, što bi se moglo smatrati pod "s nekim iz obitelji".

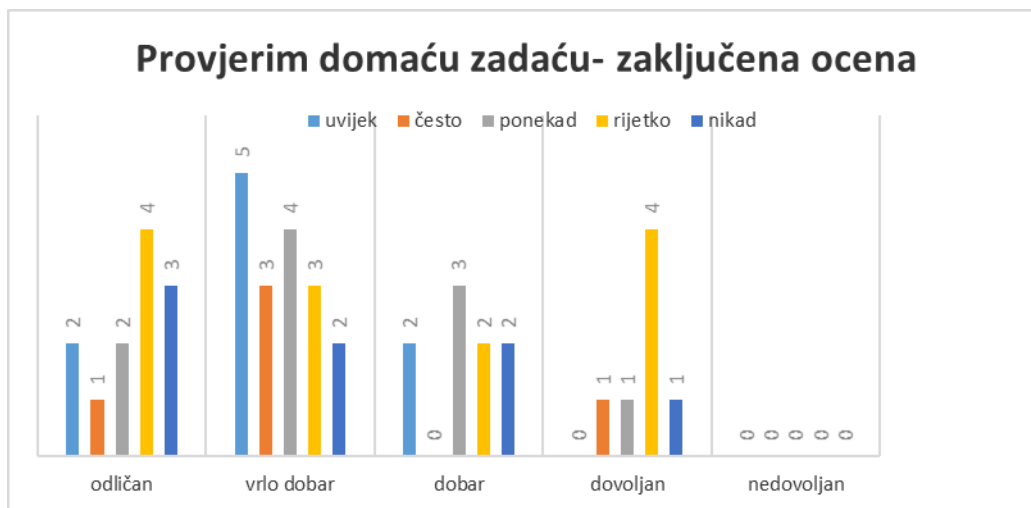
Slika 4: Broj (f) sudionika prema kontinuiranom učenju i konačnoj ocjeni iz matematike

Iz gornjeg dijagrama možemo vidjeti da većina učenika (38) koji su odgovorili na upitnik uči redovito i ima barem dobru konačnu ocjenu.

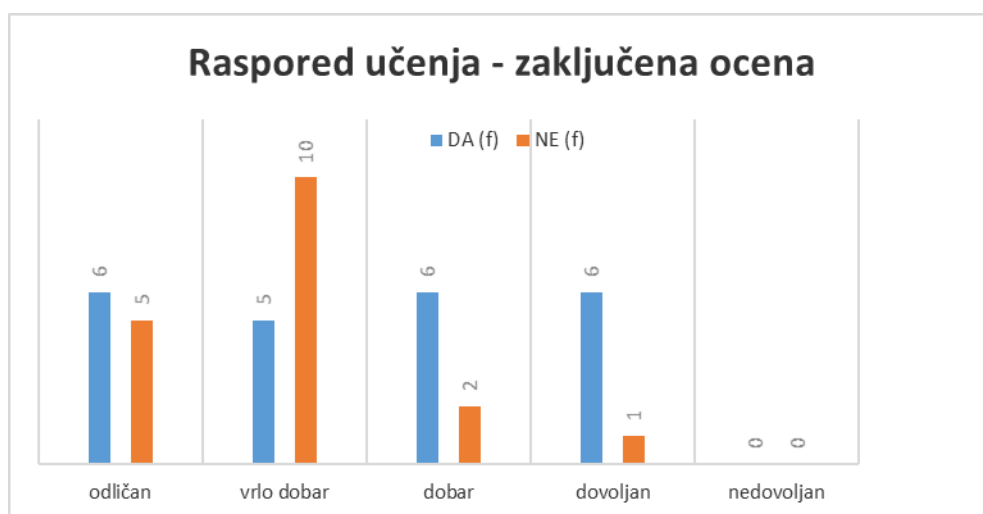
Slika 5: Broj (f) sudionika prema učestalosti pisanja domaće zadaće, prema konačnoj ocjeni iz matematike

Iz prikazanog dijagrama možemo vidjeti da 10 učenika koji imaju zaključenu ocjenu vrlo dobar uvijek napišu domaću zadaću, a samo 8 učenika koji uvijek rade domaću zadaću dobivaju odličnu ocjenu. Većina učenika (23) u odabranom uzorku iz matematike ima odgovor "Uvijek radim zadaću". Nema učenika koji nikad ne rade zadaću. Iz dijagrama također možemo vidjeti da većina učenika (30) barem često radi zadaću.

Slika 6: Broj (f) sudionika prema provjeravanju rješenja zadataka domaće zadaće, prema konačnoj ocjeni iz matematike

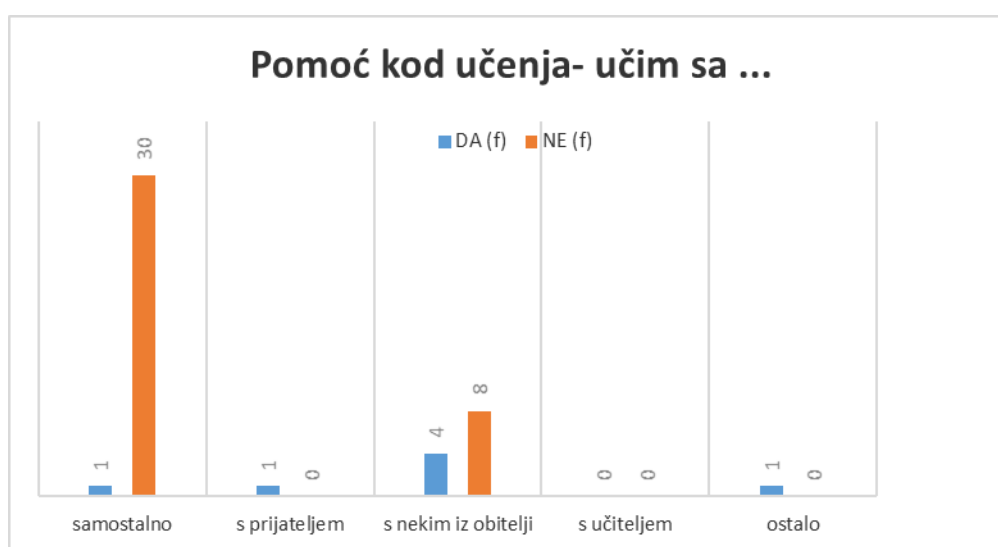
Iz gornjeg dijagrama vidimo da niti jedan učenik koji ima završnu ocjenu dovoljan (2) uvijek ne provjerava rješenja zadataka, a istovremeno samo dva učenika koja imaju konačnu ocjenu odličan uvijek provjeravaju rješenja. Zabrinjava činjenica da 21 učenik koji je odgovorio na pitanje o provjeravanju rješenja domaće zadaće iz matematike, ne provjerava rješenja nikad ili rijetko. Ta činjenica zabrinjava jer je ispravnost rješenja zadatka mjera njegovog razumijevanja/znanja predmeta. Konstatacija da učenik nije postigao traženi rezultat u zadatku mogla bi biti motivacija za učenika da ponovno riješi zadatak i na taj način učvrsti svoje znanje.

Slika 7: Broj (f) sudionika prema izrađenom rasporedu učenja, prema konačnoj ocjeni iz matematike

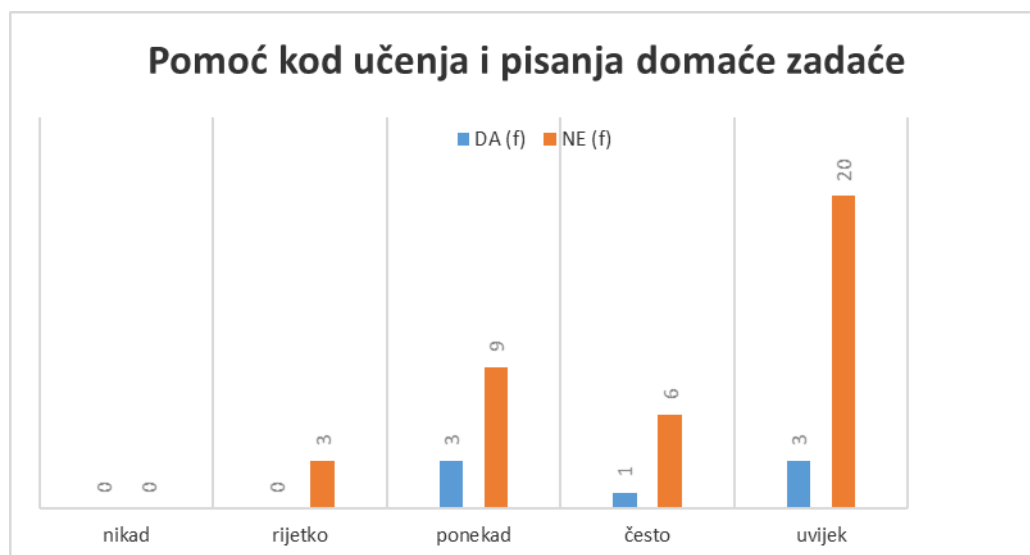
Kao što vidimo iz gornjeg dijagrama, više od polovice učenika ima izrađen raspored učenja, što ne utječe na konačnu ocjenu iz matematike.

Očekivali smo da će učenici sa izrađenim rasporedom imati bolje zaključne ocjene. S obzirom da učenici od trećeg razreda pa nadalje uče o važnosti i utjecaju rasporeda i važnosti sastavljanja rasporeda učenja, ne iznenađuje nas činjenica da više od polovice učenika ima izrađen raspored učenja, s izuzetkom učenika koji imaju zaključnu ocjenu vrlo dobar (4).

Slika 8: Broj (f) sudionika prema korištenju pomoći kod učenja, prema načinu učenja

Dijagram jasno prikazuje kako većina (4) učenika koji imaju pomoć u učenju uči s nekim iz obitelji, što nas i ne iznenađuje previše, jer učenici ove dobi često traže od nekoga iz obitelji pomoć u učenju kada im je ona potrebna. Također vidimo da više od polovice učenika koji nemaju pomoći za učenje uči samostalno (30). Ne iznenađuje nas činjenica da nitko od petaša nije naveo da uči s instruktorom, jer im u učenju mogu pomoći prijatelji ili obitelj.

Slika 9: Broj (f) sudionika prema pomoći kod učenja, prema učestalosti pisanja domaće zadaće

Iz dijagrama je vidljivo da 7 učenika petih razreda ima pomoć kod učenja i pisanja domaće zadaće u odabranoj osnovnoj školi. Njih 6 napiše domaću zadaću barem ponekad (3) i uvijek (3). Pohvalno je, međutim, da nema učenika koji ima pomoć kod učenja koji nikada ili rijetko ne bi napisao zadaću. Od učenika koji nemaju pomoći u radu, najmanji broj učenika (3) rijetko radi zadaću, a najviše učenika uvijek radi zadaću (20).

5. Zaključak

U istraživačkom projektu koji smo proveli, došli smo do zaključka, kako ne postoji veza između navika učenja i zaključene ocjene iz matematike u odabranoj osnovnoj školi, što nas je zapravo iznenadilo.

Na temelju dobivenih rezultata uočavamo da većina djece još uvijek uči uglavnom sama, ali nas je iznenadio rezultat da samo jedan učenik uči s prijateljem iz razreda. Pretpostavljamo da je to zato što smo odabrali dobnu skupinu djece koja još nisu navikla učiti zajedno sa svojim vršnjacima.

Također smo otkrili da kontinuirano učenje utječe na konačnu ocjenu iz matematike. No, iz tablice smo uspjeli zaključiti kako većina učenika uči u hodu i ima barem ocjenu dobar kao konačnu ocjenu. Razlog tome može biti taj što

talentiraniji učenici znaju bolje isplanirati svoje vrijeme učenja – kampanjsko učenje. Ne znamo, međutim, što bi se dogodilo s učenicima koji imaju konačnu ocjenu dovoljan, a da nisu radili i učili redovito.

Većina učenika uključenih u istraživanje odgovorilo je kako domaću zadaću radi često, ali to ne utječe na bolju završnu ocjenu iz matematike. Prema razgovoru s učiteljima, smatramo da je razlog tome što učenici koji i bez redovitog pisanja domaćih zadaća imaju ocjenu odličan ili vrlo dobar kao završnu ocjenu, stalno ponavljanje i učvršćivanje gradiva u nastavi te kriterij ocjenjivanja.

Također smo došli do zaključka kako učenici koji redovito provjeravaju rješenja zadaće nemaju bolju završnu ocjenu iz matematike. Raspored učenja također se nije pokazao kao razlog za bolju završnu ocjenu, jer nema bitnih razlika između onih koji je imaju i onih koji je nemaju.

Budući da statistički nema značajnih razlika između učenika koji imaju pomoć kod učenja i onih koje nemaju, te pisanja zadaće, zaključujemo da učenici iz uzorka jednako često rade zadaću. Međutim, može se tvrditi da učenici koji imaju pomoć kod učenja pišu zadaću, jer niti jedan učenik s asistencijom u učenju nije odgovorio da ne rade zadaću ili da je rade rijetko.

Možemo zaključiti da navike učenja, poput redovitog pisanja zadaće, provjere rješenja zadaće, kontinuiranog učenja i izrađenog rasporeda učenja učenika petih razreda kod kuće, u odabranoj osnovnoj školi, ne utječu na konačnu ocjenu iz matematike.

Za komentar smo upitali i ravnateljicu odabrane osnovne škole koja je rekla:

“Kao razrednik i dugogodišnji učitelj u drugoj trijadi, svjesna sam da učitelji na razrednoj razini mogu lakše prenijeti određeno objašnjenje ili nastavak nastavnog sata na sljedeći sat, što većina učitelja predmetne nastave ne prakticira. Razrednik ima lakšu dnevnu kontrolu nad aktivnostima pojedinca jer s njim provodi cijelo prijepodne. S ove točke gledišta, rezultati ankete nisu me toliko iznenadili, iako bih očekivala da bi spomenute dobre strategije učenja pridonijele i boljem konačnom uspjehu.” (Ravnateljica odabrane škole, 2020.).

Svijest da je učenje cjeloživotni proces ima značajan utjecaj na naš pristup učenju. Učenici koji steknu dobre navike učenja doživljavaju manje stresa tijekom

učenja i puno su uspješniji. Takvi ljudi učenju pristupaju na sustavan način, koji uključuje plan i u njega ulažu točno određeno vrijeme i energiju. Iz toga proizlaze dobri rezultati, unatoč naizgled malom ulaganju truda.

Učenje nije samo pamćenje, čitanje bilješki i ponavljanje rješavanja problema, već učenje korištenja razumijevanja i sposobnosti njegove primjene u praktičnom životu. Učenici koji dobro poznaju sebe motiviraniji su za učenje i vjerojatnije će pomno planirati svoje vrijeme te postići sve svoje postavljene kratkoročne i dugoročne ciljeve.

Zaključili bismo mišlju rimskog stoičkog filozofa i učitelja Lucija Eneje Seneke: „Ne učimo za školu, nego za život“.

6. Literatura

- [1.] Lebar, V. (2015). Učimo se učiti. URL: http://www.cvzu-pomurje.si/egradiva/ucimo_se_uciti/une_navade.htm (4.12.2020).
- [2.] Marentič Požarnik, B. (1976). Dejavniki uspešnega učenja. Ljubljana. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
- [3.] Marentič Požarnik, B. (1969). Kako naj se učim. Ljubljana. Tiskarna učnih delavnic
- [4.] Novak, B. (2004). Stil poučevanja učiteljev v funkciji učnih in mišljenjskih stilov učencev. URL: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-AIQWRYOO> (4.12.2020).
- [5.] Pečjak, V. (1986). Poti do znanja, Metode uspešnega učenja, Ljubljana. Cankarjeva založba
- [6.] Pečjak, V. (2001). Učenje, spomin, mišljenje. Ljubljana. FDV
- [7.] Unesco, (1993). Definicija učenja. URL: http://www.cvzu-pomurje.si/egradiva/ucimo_se_uciti/definicija_uenja_unesco_1993.htm (4.12.2020).